

„TÁRSADALMI SZERZŐDÉS”

— A kibontakozás ellenzéki programja —

A *Beszélő* szerkesztői, név szerint Kis János, Kőszeg Ferenc és Solt Ottilia június második felében sokszorosított formában politikai programjavaslatot tettek közzé, folyóiratuk különszámaként, ezzel a címmel: *Társadalmi szerződés* avagy a politikai kibontakozás feltételei. A tervezet kiindulópontja az országban uralkodó általános elégedetlenség, amelyet az infláció, az élet-színvonal süllyedése, a bizonyosan bekövetkező további jövedelemcsökkenés és munkanélküliség váltott ki. A kudarcokért, a romlásért az ország Kádár Jánost teszi felelőssé. „Egyetlen dolog van, amiben ma munkástól pártkáderig mindenki egyetért: Kádárnak mennie kell... Kádár személy szerint felelős a vezetés tehetetlenné válásáért. Ő volt az, aki 1983-ban kijelentette: nem lesz második reform. 1984-ben ő követelte a hetedik ötéves terv felelőtlen gazdaságélénkítési programját. Ő vezényelte az 1985-ös pártkongresszust, amely egyszerre ígért több beruházást, nagyobb fogyasztást, kiegyensúlyozottabb fizetési mérleget és mérséklődő inflációt. Döntő része volt abban, hogy a társadalom elől eltitkolták a bajok nagyságát s hogy a kiútról folyó vitákat eltitkolták”.

Kádár bukása önmagában azonban nem old meg semmit sem. Utódai folytathatják a katasztrófába vezető politikát. „Gyökeres politikai fordulatra van szükség — írja a *Beszélő*, és hozzáteszi: — *Társadalmi szerződés* nélkül nem lesz nemzeti felemelkedés”.

A mai politikai vezetés áldozatokat kér a néptől. Azt hirdeti, hogy ezek nélkül az áldozatok nélkül nem lehet a csődöt elkerülni. Ha a nép szó nélkül eltűri azt, ami rá vár, s ezen az áron tényleg megmenekül a csődtől, ugyanez a vezetés újra rátér majd

a tékozlás és az újabb csődhelyzet előidézésének útjára. Áldozatokat csak olyan változásokért érdemes hozni, amelyek lehetővé tennék „a továbbfejlődést egy demokratikus, önkormányzatú, önálló Magyarország felé”. Nem a Beszélő szerkesztői az egyetlenek, akik felismerték, hogy politikai reformra szükség van, de ők az elsők, akik javaslatukkal nem csupán az értelmiséghez, hanem az egész lakossághoz fordulnak. Tudják, hogy az általánossá vált elégedetlenség nem párosul követelésekkel. Nekik pedig az a meggyőződésük, hogy nem elég zúgolódni, hanem követelni kell. De lehet-e? Lehet-e követelni olyan országban, amelyben az egész rendszer a követelések elfojtására épül? Amelyben fokozatosan megszűnik az iskola, a kórház, a vasút, a telefon, de megmarad és folyamatosan modernizálódik az egyetlen fontos funkció, ti. a rendőrállam funkciója? A Beszélő munkatársai úgy gondolják, hogy a mai válságban a rendszer még e téren sem úgy működik, mint korábban. Felhívják a figyelmet arra, hogy a vezetők elbizonytalanodtak, s az egymásközti harccal vannak elfoglalva. Arra továbbá, hogy milyen sikerrel járt egy burkolt helyi adó (a TEHO) tömeges megtagadása, és hogy évek óta minden március 15-én ezrek tüntetnek az utcán. Követelni kell tehát a program szerzői szerint, és erre jó bármely fórum, „ahol az alul levők megszólalhatnak”.

„A hatalom csak akkor fog párbeszédbe bocsájtkozni, ha tapasztalja, hogy nemcsak értelmiségiekkel kell egyezkednie”, írják, és ebben valószínűleg igazuk van. Igazuk van abban is, amit így fejeznék ki:

„Vagy lesz program a gazdaság stabilizálására és reformjára, s akkor a piaci egyensúly helyreállításáért kell átmeneti veszteségeket vállalni. Vagy nem lesz stabilizáció és reform, és akkor a hanyatlás következményeit kell elviselni.” Hozzá kellett volna még tenniük, hogy reformmal vagy anélkül, de életszínvonalromlás és munkanélküliség mindenképpen lesz. Reform esetén átmenetileg, reform nélkül tartósan és jóvátehetetlenül. Gazdasági reform kell tehát, de a reform is életszínvonalromlással és munkanélküliséggel jár. Megvalósulása viszont nem képzelhető el az emberek támogatása és bizalma nélkül. Bizalom pedig nem lesz mindaddig, amíg le nem állítják az olyan katasztrofális ballépéseket, mint a nagymarosi vízlépcső és a Szovjetunió távoli vidékein folyó földgáztermelés, amíg nem csökkentik a hadse-

regre, a politikai rendőrségre és a pártapparátusra költött összegeket, és amíg nem teszik lehetővé a magángazdaság kibontakozását. De ez sem elég ahhoz, hogy a gazdasági reform népszerű legyen. Népszerű csak politikai változás lehet: írásba foglalt, jogilag szentesített kiegyezés.

„Magyarországnak utoljára 1956 adott politikai programot” — írják Kis Jánosék. És vallják, hogy „a történelem nem tette túlhaladottá október követeléseit: — többpártrendszert, képvisleti demokráciát az államvezetésben; — önkormányzatot a munkahelyeken és a településeken; — nemzeti önrendelkezést, semlegességet a külpolitikában”.

Magyarország azonban a szovjet blokk része, és az oroszok nem tűrik e követelések teljesítését. Kiegyezés azonban lehetséges, s e kiegyezés feltételeit keresi a Társadalmi szerződés programja.

A párturalom alkotmányos korlátozása

A javasolt elvek közül az első a párturalom korlátozása. Megállapítja a Beszélő, hogy „A közvélemény a párt korlátozatlan hatalmában látja a rendszer alapvető baját. Nincs bizalom az olyan törvénymódosításokban, amelyek érintetlenül hagyják a párt törvény fölötti státusát”. A Társadalmi szerződés programja bizonyos mértékig elfogadja a párt különleges szerepét, amely „korlátozza a népszuverénitást”. Azért fogadja el, mert Magyarország része a szovjet blokknak, ezen egyelőre nem tud változtatni, és a Szovjetunió ragaszkodik a párt különleges szerepéhez, mert ez a szerep garantálja számára, hogy az ország teljesíti külső kötelezettségeit. A Beszélő tehát kompromisszumot javasol. Azt, hogy a párt hatalmát törvény határolja körül. E törvény szerint a párt alkotmányos joga a külső, szövetségi kötelezettségekre korlátozódik, valamint arra, hogy javaslatot tesz az Országgyűlés elnöke, az Elnöki Tanács elnöke, a miniszterelnök, a külügyminiszter és a hadügyminiszter személyére. Más ügyekre és más állami és társadalmi funkciók betöltésére a párt hatalma nem terjedne ki. A külügyektől és a hadügyektől eltekintve a párt a kormánynak, a minisztereknek vagy más állami, társadalmi és magánjogi szervezeteknek nem adhat utasításokat. A pártszervek

törvénybe ütköző határozatai és intézkedései ellen ugyanúgy ügyészi, bírósági vagy alkotmányjogi eljárást lehet indítani, mint bármilyen más törvénysértő cselekedet esetében.

A pártra vonatkozó törvénynek azt is meg kell határoznia, hogy mely szerv gyakorolja a párt alkotmányos jogait. A Társadalmi Szerződés készítői két megoldást látnak erre. Az egyik szerint az Elnöki Tanács helyett az Országgyűléstől független államfői tisztséget hoznak létre, és a hatalom megoszlanék a (párt által választott) államfő és a (nép által választott) parlament között. A másik esetben a párt közhatalmi jogait a Központi Bizottság gyakorolná. A javasolt kompromisszum lényege mindkét esetben a hatalom jogilag szabályozott megosztása a párt és a parlament között. Az alapvető jogviszonyok szabályozása a tervezet szerint a parlament hatáskörébe kerül. „Az Országgyűlés kiváltsága legyen minden olyan szabály megalkotása, amely az állampolgárok jogait vagy nagyobb társadalmi csoportok érdekeit érinti. A végrehajtó hatalom rendeletei ne helyettesíthessék a képviselőház törvényeit. ...Törvényt ne lehessen rendelettel módosítani... A kormányt és apparátusait alá kell rendelni a törvényhozásnak... Az Elnöki Tanács ne bocsásson ki törvényerejű rendeleteket... Szerepe szorítkozzék az államfői reprezentációra, a kegyelmi ügyek eldöntésére, népszavazás kiírására, valamint (az) Országgyűlés összehívására.”

A sajtószabadság és a cenzúra

A program második fejezete törvényekkel körülírt sajtószabadságot követel. Mindenekelőtt az engedélyezés területén. „A kívánatos végcél az alkotmányos demokráciákból ismert szabályozás: előzetes engedélyre nincs szükség; lapot, kiadót bármely – természetes vagy jogi – személy alapíthat... a tiltások köre a lehető legszűkebb és... érvényesítésük kizárólag bíróságokra tartozik”. A mai Magyarországon ilyen mérvű sajtószabadság nem érhető el. De az adott körülmények között is ki lehet vívni az engedélyezés *jogszerűségét*. Az engedélyek kiadását bíróságra kellene bízni, és a bíróság csak azt vizsgálhatná, hogy a lap vagy a kiadó programja összhangban van-e az állam alkotmányos rendjével. A folyóiratok és könyvkiadók esetében még erre sincs

szükség. A Beszélő szerint: „Folyóíratot, kiadót alapíthassanak közjogi szervezetek, magánjogi egyesületek, valamint az adott vállalkozásra társult (vagy egymagukban álló) személyek. A politikai korlátozásnak ebben a körben teljesen meg kell szűnie”.

Jogszerűséget követel a javaslat a cenzúra területén is. Az ország külpolitikai és hadügyi függetlenségének hiánya szabja meg azokat a tárgyakat, amelyeket a rádiók, tv-adók és lapok nem érinthetnek. Ezeket az Országgyűlés által megszavazott cenzúra-törvénynek kell körülhatárolnia, és magát a cenzúrát bíróságnak kell gyakorolnia.

Érdekvédelem és egyesülési jog

A program harmadik fejezete a munkavállalók érdekvédelmével és az egyesülési jogokkal foglalkozik. Mindenekelőtt hatóságmentes munkaviszonyt követel. Módosítani akarja az alkotmány 14. paragrafusának 2. bekezdését, amely kimondja a polgárok munkakötelezettségét és egyben a munkához való jogát. Ez utóbbi ugyanis nem valóságos jog, az államot semmire sem kötelezi. Ma, amikor már ezrek vannak munka nélkül, és küszöbön áll tízezrek, föltehetően százezrek munkanélkülisége, különösen világos ez, de igazában világos volt már akkor is, amikor az embereket betereték a kaszárnya és a káosz összes hátrányait egyesítő, szocialistának nevezett vállalatokba, csak éppen munkát nem tudtak adni nekik. El kell tehát „törölni mindazokat a jogszabályokat — írják Kis Jánosék — amelyek a munka nélküli életmódot önmagáért büntetik. Mindenekelőtt a ‚közveszélyes munkakerülés’ büntetőjogi tényállásának törlésére van szükség... A munkaviszonyról szóló rovatot törölni kell a személyazonossági igazolványból... Hatósági döntések nem függhetnek munkahelyi ajánlásoktól. Nem szabad a munkáltató jóváhagyását, támogatását kérni olyan ügyekben, mint az útlevélkérelem vagy a telefonigénylés... A munkáltatónak nem lehet beleszólása abba, hogy munkahelyén kívül a munkavállaló mit csinál... A munkáltatónak nincs köze a munkavállaló politikai nézeteihez... A munkahely nem lehet az állampolgár hatósági ellenőrzésének eszköze... Szűnjön meg a belügyi informálódás a munkahelyeken... Külső

szerv nem utasíthatja a munkáltatót, hogy dolgozóját elbocsássa vagy más módon hátrányos helyzetbe hozza. Ilyen intézkedés sugalmazása és végrehajtása bűncselekménynek minősítendő... Szűnjenek meg a munkaviszonyra és a bérre vonatkozó ...rendeletek, utasítások. A béralku hatósági megkötése nem fér össze a gazdasági szféra függetlenségével”.

A munkahelyi hatósági ellenőrzéssel együtt a szerzők tehát meg akarják szüntetni a keresetek állami szabályozását is. Valóban: egészséges gazdasági életben a kereset nagysága egyrészt a munkapiaci helyzettől, másrészt a munkáltatói és munkavállalói érdekvédelmi szervezetek erejétől függ. Magyarországon viszont csak a munkáltatóknak vagyis az állami vállalatok vezetőinek van érdekvédelmi szervezetük, ti. a Kereskedelmi Kamara. A szakszervezet ugyanis nem a munkavállalók érdekeit védi, hanem az állam érdekeit a munkavállalókkal szemben. A Társadalmi Szerződés programjának egyik leglényegesebb pontja szabad szakszervezetek létrehozását követeli. Azt, hogy a munkahelyeken a dolgozók szabadon alakíthassanak érdekvédelmi csoportokat, ezek szövetkezessenek más munkahelyek érdekvédelmi csoportjaival, és alakíthassanak föderációkat. A vállalati szakszervezeti bizottság a munkahelyi érdekvédelmi csoportokból alakulna, és arra lenne hivatott, hogy azok érdekeit képviselje a vállalattal szemben. Az újjáalakítandó SZOT sem lenne más, mint az országban megalakult föderációk föderációja. A vállalati szakszervezeti bizottság tárgyalná meg a vállalat vezetőivel a béreket, a munkakörülményeket, az átszervezéseket, az áthelyezéseket, az elbocsátásokat. Amennyiben a tárgyalások nem járnak eredménnyel, a szakszervezeti bizottságnak joga volna sztrájkot hirdetni. Az Országgyűlésnek sztrájk törvényt kell alkotnia, s ebben ki kell mondani, hogy a sztrájkra való felhívás nem büntethető.

A szakszervezeteken kívül minden más érdekvédelmi szervezet és általában minden egyesület szabadságát is követeli a program. „Egyesületi törvény mondja ki – idézem szavaikat –, hogy az állampolgárok szabadon, bejelentési és engedélyezési kötelezettség nélkül létrehozhatnak jogi személyé nem váló csoportokat és mozgalmakat... Egyesület bármilyen közcélra legyen alapítható, kivéve azokat a célokat, amelyek előmozdítása törvénybe

ütközik. Az alapítást az állam bírósági bejegyzéssel vegye tudomásul”.

A munkahelyeken öngazgatást követelnek a program szerzői. Ennek megértéséhez tudni kell, hogy az állami, a szövetkezeti és a magánszektort valamint a második gazdaságot magában foglaló homogén piaci gazdaság és egységes tőkepiac megteremtését sürgetik, ennek érdekében minden akadály (pl. létszámhatár) elhárítását a magánvállalkozás útjából, végül pedig szabad részvényforgalmat a gazdasági élet minden területén. A tőke szabad működését tervezetükben az öngazgatás ellensúlyozza. Javaslatuk ezek szerint:

– „a pénztőke tulajdonosa (a részvényesek) rendelkezik a befektetéseivel: szabadon beteheti-kivonhatja tőkéjét, vásárolhat-eladhat értékpapírokat;

– a vállalati szervezet fölött a dolgozók rendelkeznek az öngazgatási testületek útján; ez utóbbiak választják meg és mentik föl az igazgatót, valamint döntenek a vállalat hosszú távú stratégiájáról”.

Szociális biztonság és méltányos szociálpolitika

A társadalom válságával foglalkozik a program negyedik fejezete. E válság lényege „a lakosság kettészakadása egy konszolidált többségre és egy konszolidálatlan párianépre”. Legújabbán a gazdasági hanyatlás illetőleg annak kormányzati kezelése súlyosbítja e válságot: a hanyatlás a tömeges munkanélküliséggel és a reálbérek csökkenésével, a kormányzat „válságkezelő” politikája pedig a nyugdíjak és a családi pótlékok elértéktelenedésével és a munkanélküliek problémáinak elhanyagolásával. A Beszélő szerkesztői szociális szemléletű népességpolitikát, méltányos nyugdíjrendszert, munkanélküli segélyt és igazságos közteherviselést követelnek.

A népességpolitika keretén belül: –

– A három és több gyermeket nevelő anyáknak az átlagfizetést megközelítő gyermeknevelési díjat a gyermekek tanulmányainak befejeztéig;

– Az egy vagy két gyermeket nevelő anyáknak hasonló díjat a gyerekek óvodás koráig;

- Az egy főre kiszámított létminimum körüli családi pótlékot minden gyerek után;
- Nyolc általánost nem végzett szülők gyerkeinek a létminimum összege körüli ösztöndíjat, amennyiben az általános iskola után továbbtanulnak;
- Lakbér- és lakásvásárlási hitelkedvezmény a sokgyerekeseknek;
- Az alapoktatást meghaladó többletszolgáltatások megfizetését az iskolákban;
- Az így keletkezett összegekből az alapoktatás javítását;
- A hatósági kezdeményezésre történő állami gondozásba vétel bírósági elbírálását;
- Szabad orvosválasztást;
- Az orvosi számlák biztosítói kiegyenlítését;
- A pozícióhoz kötött egészségügyi ellátási kiváltságok felszámolását.

A nyugdíjrendszer keretében:

- A legalacsonyabb nyugdíjoknak a létminimum szintjére emelését;
- A nyugdíjoknak a bérindexhez való évenkénti hozzáigazítását;
- A minimális szolgálati idő megszüntetését, illetőleg a szükségesnél rövidebb szolgálati idővel rendelkezők csökkentett nyugdíjban való részesítését;
- Hosszabb távon a nyugdíjrendszer nyugdíjbiztosítási rendszerré való átalakítását. A kötelező nyugdíjjárulék legyen a munkavállaló tartósan lekötött takarékbetétje. A kötelező nyugdíjbiztosítást önkéntes biztosítás egészítheti ki. A nyugdíjbiztosítók tőkéjüket vállalkozásokba fektethetik.

A munkanélküliek ügyében:

- Munkanélküli segélyt minden olyan dolgozónak, akinek munkaviszonya nem fegyelmi határozattal szűnt meg;
- Vonatkozzék ez a szövetkezeti szakcsoportok, gmk-k, kis-szövetkezetek tagjaira és alkalmazottaira, valamint a magánmunkáltatók alkalmazottaira is;
- A munkanélküli segélyre való jogosultság lejártá után szociális segélyt azoknak a dolgozóknak, akik nem tudtak elhelyezkedni;
- A jogosultság kiterjesztését azokra a fiatalokra, akik tanulmányaik befejezése után nem tudnak elhelyezkedni;

– Átképzési segílyt azoknak, akik szerződéssel kötelezik magukat egy új szakma elsajátítására.

Állampolgári jogok

A magyar alkotmány kimondja, hogy az állam tiszteletben tartja az emberi jogokat. Valójában azonban jogszabályok és rendeletek sokasága sérti a jogokat. Ezért szükség van az emberi jogokat magukban foglaló és tisztázó átfogó törvény megalkotására, valamint a teljes jogszabály- és rendelet-anyag e szempontból történő felülvizsgálatára. Szükség van továbbá független bíróságokra, alkotmánybíróság felállítására, a szociális kisebbségek, az etnikai, nemzetiségi, kulturális és vallási csoportok jogi védelmére. Ez utóbbiak, tehát a hívők a program megállapítása szerint „alighanem a lakosság többségét alkotják. Nekik elsősorban *lelkiismereti szabadságra és jogegyenlőségre* van szükségük.” E téren különleges szabályokat kell alkotni:

– „pedagógust nem szabad vallásos meggyőződésének titkolására kényszeríteni;”

– „államhivatalnokot nem szabad hátránnyal sújtani egyházi szertartások látogatásáért; a párttagok eltiltása egyházi esküvőkön és temetéseken való megjelenéstől alkotmányellenes;”

– „minden katonai szolgálatot teljesítő állampolgár számára biztosítani kell vallásának rendezett gyakorlatát”.

Ezen egyéni jogok biztosításán túlmenően a program követeli az állam és az egyház teljes elválasztását. Tehát annak a gyakorlatnak megszüntetését, hogy

– a fontosabb egyházi tisztségek betöltését állami engedélyhez kötik;

– korlátozzák az egyházi adót, és anyagi függésben tartják az egyházakat;

– korlátozzák az egyházak és a hívők kapcsolatát;

– nem engedélyezik vallásos egyesületek alapítását;

– minimálisra szorítják az egyházi iskolák számát, és a meglevőknek nem adnak tanszabadságot;

– korlátozzák és cenzúrázzák az egyházi lap- és könyvkiadást;

– állami engedélyhez kötik új felekezetek alapítását;

– üldözik a bejegyzetlen vallási közösségeket;

- kényszerítik az egyházakat a bázisközösségek felszámolására;
- elutasítják és szabadságvesztéssel büntetik a lelkiismereti fegyvermegtagadást.

Tágabb összefüggések

A Beszélő kibontakozási programja külön részben foglalkozik három további kérdéssel: a magyar–szovjet viszonyal, a magyar kisebbségek ügyével és 1956 elfelejtésével.

A *magyar–szovjet viszonyt* illetően a következőkre hívják fel a figyelmet:

- kimerültek a Szovjetunió olcsón kiaknázható természeti erőforrásai;
- válságban van a KGST és vele valamennyi kelet-európai ország;
- a Szovjetuniónak már nincsenek anyagi eszközei ahhoz, hogy a bajba jutott kis országokat segíthesse;
- a gazdasági hegemonia gyengülését nem ellensúlyozza valamilyen kulturális hegemonia;
- a Szovjetunió világviszonylatban egyezkedni kénytelen, mert a fegyverkezési versenyt nem nyerheti meg, mert technikai lemaradását csak így csökkentheti és mert távoli pozícióit pusztá erővel nem tudja megszilárdítani;
- Gorbacsov deklaráta, hogy a Szovjetunióban radikális reformot akar megvalósítani;
- elismerte, hogy a szovjet modell nem kötelező minta;
- hogy „változásra van szükség a térség országainak egymás közötti kapcsolataiban;
- Lengyelország esetében gyakorlatban is jóval rugalmasabb politikát folytat a megszokottnál.

Lehetőség van tehát arra, hogy Magyarország növelje önállóságát és a radikális reform útjára lépjen.

A *kisebbségek* ügyében a Beszélő a Magyarországon élő magyarok *erkölcsi* köteletségét hangsúlyozza, azt, hogy felelősséggel tartoznak a nemzet határokon kívülre szorult részeiért. Röviden taglalja a hatalom bűneit és mulasztásait:

- „Rákosiék számára nem léteztek határon túli magyarok;”

– „1956 után Kádárék szégyenletes szerepet vállaltak”, amikor támogatták a szomszéd országokban folyó magyarüldözést, irredentizmussal rágalmazták a magyar forradalmat, és „nyíltan helyeselték... a romániai magyar értelmiség elleni hadjáratot”;

– a hetvenes években harcoltak minden olyan álláspont ellen, amely szerint a magyar kisebbségek kultúrája a nemzeti kultúra része, és elutasították azt az igényt, hogy foglalkozzanak a kisebbségek helyzetével.

Csak a legutóbbi időben került sor néhány nyilvános állásfoglalásra. Ezek azonban nem kielégítőek. „A kisebbségi politikában éppúgy fordulatra van szükség, mint belpolitikai téren”. A Beszélő a magyar kormány vagy az Országgyűlés nyilvános nyilatkozatát követeli, amely kimondja, hogy

– „a magyar nemzet mint közös nyelvet beszélő, közös kultúrával és történelmi hagyományokkal azonosuló emberek közössége nem esik egybe a magyar állam polgáraival;

– a magyar állam nem tart igényt más állampolgárságú magyarok fölötti felségjogokra, de kötelessége segíteni őket nemzeti identitásuk megőrzésében”.

A segítségnyújtás módjai:

– fellépés a nemzetközi fórumokon a kisebbségi sérelmek ügyében;

– kétoldalú szerződések szorgalmazása;

– a turistaforgalom elősegítése, a vám- és devizapolitika ennek való alárendelése;

– a kisebbségi könyv- és lapkiadás megrendelésekkel és csere-egyezményekkel való támogatása;

– kisebbségi irodalmat közlő lap- és könyvkiadó alapítása;

– a kisebbségi tudományosságnak kutatási megrendelésekkel és közös kutató programokkal való támogatása;

– egyetemi és iskolai ösztöndíjak létesítése;

– a Magyarországra áttelepülni akarók esetében a befogadó határozat és az állampolgárság azonnali és automatikus megadása;

– a magyar határőr szervek és a szomszéd országok hatóságai közötti összejátszás megszüntetése;

– a Romániába utazó magyar állampolgárok védelme a hatóságok zaklatásaival szemben;

– a kisebbségeket támogató állampolgári kezdeményezések támogatása.

1956 ügyében a Beszélő kijelenti, hogy „csak olyan vezető csoport megegyezési készségében lehet bízni, amely felszámolja a forradalom utáni megtorlás minden következményét”:

– „A kivégzettek jeltelen sírokban nyugszanak. Az embe-riesség egyetemes normáinak... megfelelően az Igazságügyi Mi-nisztérium adja ki a holttesteket a hozzátartozóknak”;

– „az Elnöki Tanács elnöke mentesítsen a büntetett előélet hátrányai alól mindenkit, akit 1956 és 1963 között államellenes bűncselekmény címén ítélték el”;

– „A belügyminiszter oszlassa fel a politikai rendőrség 1956-os elítéltekkel foglalkozó csoportját, és utasítsa beosztottait, hogy ne avatkozzanak be a volt elítéltek magánéletébe”;

– „Jelentse ki a Legfelsőbb Bíróság, hogy politikai elítéltektől sem lehet megtagadni perirataik kiadását”;

– „A halottak már nem védhetik becsületüket. 1956 és 1961 között számlálatlanul sok halálos ítélet született, bizonyítatlan vagy bizonyítottan hamis vádak alapján. A Legfelsőbb Bíróság mondja ki, hogy a hozzátartozók perújrafelvételt kérhetnek”;

– Tegyék hozzáférhetővé, illetőleg hozzák nyilvánosságra a forradalom sajtóját és egyéb dokumentumait.

Kijelenti a Beszélő, hogy „a megtorlás következményeinek fel-számolása az első lépés volna az elhallgatások és hazugságok nélküli valódi megbékélés felé”.

KEMÉNY ISTVÁN

A szerkesztő megjegyzése

Kis János, Kőszeg Ferenc és Solt Ottilia fentebb ismertetett reformtervezete hasonló gondolati pályán mozog, mint a hivata-los magyar keretekben működő nem egy alkotmányjogászé és politológusé (Schmidt Péter, Pokol Béla, Gombár Csaba, Schlett István, stb.¹), csak éppen messzebb megy, mint az imént említet-tek írásos munkássága, és világosabban határolja el a társadalmat megillető jogokat a főhatalom privilégiumaitól. Figyelemreméltó azonban, hogy a korlátlan egypárturalom legitimitását a mai Ma-gyarországon egyre több oldalról feszegetik.